

Jarosław Turlukowski (Ярослав Турлуковски)

Uniwersytet Warszawski (Варшавский Университет)

WPROWADZENIE/ВВЕДЕНИЕ

W dniu 22 stycznia 2016 roku na Wydziale Prawa i Administracji Uniwersytetu Warszawskiego odbyła się konferencja pt. „Między prawem cywilnym materialnym a procesowym” z okazji 150. rocznicy urodzin profesora Eugeniusza Włodzimierza Waśkowskiego. Jest to druga konferencja na Wydziale Prawa i Administracji UW poświęcona zarówno polskiemu, jak i wschodniemu dziedzictwu prawnemu. Pierwszą konferencją takiego typu była konferencja naukowa dedykowana profesorowi Gabrielowi Szerszeniewiczowi, którego profesor Waśkowski uważał za swojego nauczyciela¹.

Niniejszy tom pokonferencyjny zawiera jednak tylko część wygłoszonych referatów, gdyż weszły do niego także opracowania naukowców, którzy nie wzięli udziału w konferencji. Zatem opracowanie nie jest klasycznym tomem pokonferencyjnym, lecz raczej pośmiertną księgą ku czci profesora E. W. Waśkowskiego.

Ponadto w księdze nie znalazły się referaty wygłoszone w pierwszym panelu konferencji pt. „Eugeniusz Włodzimierz Waśkowski – życie naukowe i osobiste”. Panel był podsumowaniem wcześniejszych wyników badań dwóch różnych grup badaczy życia E. W. Waśkowskiego, które działały równolegle, nie dzieląc się wynikami badań – nie ze względu na konkurencję naukową czy niechęć do współpracy, lecz z powodu braku wiedzy oraz kontaktów między tymi grupami. Pierwszy panel zaczął się od prezentacji nowo wydanych przez moskiewskie wydawnictwo Statut dzieł profesora Waśkowskiego oraz jego biografii. Dyrektor wykonawczy wydawnictwa K. Samojłow przedstawił dwa tomy dzieł profesora Waśkowskiego, które ukazały się w 2016 roku w serii wydawniczej „Klasyka postępowania cywilnego”. Zostały tam zamieszczone konkurencyjne biografie uczonego, będące wynikami pracy różnych badaczy. Dzieła profesora Waśkowskiego ukazały się jako tomy trzeci i czwarty wyżej wspomnianej serii, gdyż jest on uważany przede wszystkim za przedstawiciela nauki prawa procesowego.

---

¹ Zob. J. Turlukowski, *Wprowadzenie: Profesor Gabriel Szerszeniewicz (1863–1912) – życie w myśli*, [w:] *Prawo prywatne ponad granicami. Księga pamięci Profesora Gabriela Szerszeniewicza w setną rocznicę śmierci/Частное право без границ. Сборник, посвященный памяти Профессора Габриэля Шершеневича (к столетию со дня кончины ученого)*, „Studia Iuridica” 2013, t. LVII, s. 13–18.

W trzecim tomie pt. „Kurs postępowania cywilnego”² zostały zamieszczone noty biograficzne dotyczące odeskiego okresu działalności (autorstwa dr. Włodzimierza Zubara z Narodowego Uniwersytetu „Odeska Akademia Prawnicza”), a także kazańskiego (autorstwa dr. Guzel Walejewej z Kazańskiego [Nadwołżańskiego] Uniwersytetu Federalnego) oraz polskiego (autorstwa dr. Jarosława Turłukowskiego z Uniwersytetu Warszawskiego). Z kolei w czwartym tomie serii wydawniczej pt. „Wybrane prace polskiego okresu”³ po raz pierwszy przetłumaczono z polskiego na rosyjski część dzieł profesora. Została tam zamieszczona również krótka biografia E. W. Waśkowskiego, obejmująca praktycznie wszystkie okresy jego życia, autorstwa dr. Julija Taja i dr. Iriny Chmielnickiej.

Mimo takiej „obfitości biograficznej” proces badania twórczości i życia profesora Waśkowskiego jest daleki od zakończenia. Nawet ogólne spojrzenie na losy profesora w przedwojennej Polsce istotnie się różni. Opublikowane szkice biograficzne ukazują jego życie w zupełnie różnym świetle, co zresztą spowodowało dyskusje podczas pierwszego panelu. Nie wchodząc w dziesiątki szczegółów biograficznych, które nadal pozostają dyskusyjne, osobiście dla mnie profesor Waśkowski jest barwnym, a jednocześnie rzadko spotykanym przykładem, kiedy osoba urodzona w innym kraju, z innego środowiska akademickiego i językowego przyjechała w dojrzałym wieku do nowej ojczyzny (mimo że profesor był Polakiem) i osiągnęła równie dużo, jeśli nie więcej na płaszczyźnie naukowej i życiowej. Jednym słowem, był to człowiek ogromnego sukcesu osobistego, naukowego i dydaktycznego, w porównaniu chociażby do dramatycznego życia profesora L. Petrażyckiego w Polsce zakończonego samobójstwem. Uważam, że badania archiwalne potwierdzają taką tezę, czemu dałem wyraz na piśmie. W przeciwieństwie do takiego spojrzenia głoszono tezę, że profesor Waśkowski był „swój wśród obcych, obcy wśród swoich”, zaś po opuszczeniu Związku Radzieckiego wręcz przekształcił się w „rosyjskiego emigranta”⁴, co nie jest moim zdaniem tezą trafną. Ponadto nadal istnieją białe plamy dotyczące daty i okoliczności opuszczenia przez profesora ZSRR, jego rodziny, dzieci⁵, opuszczenia Wilna, związków z czechosłowackimi uczelniami, w końcu nic nie wiadomo na temat ostatnich czterech lat jego życia, jeśli w ogóle uznajemy (na co na

² Е. В. Васильковский, *Курс гражданского процесса. Субъекты и объекты процесса, процессуальные отношения и действия*, изд. „Статут”, Москва 2016. Biogram profesora Waśkowskiego autorstwa dr. J. Turłukowskiego wskutek błędu redakcji został wydrukowany tylko częściowo, dlatego całość ukazała się później w czasopiśmie wydawnictwa Statut „Przegląd Postępowania Cywilnego” („Вестник Гражданского Процесса”) 2016, nr 1: Ярослав Турлуковски, Евгений Владимир Васильковский (*Eugeniusz Włodzimierz Waśkowski*): *две жизни – одна наука*, s. 143–159.

³ Е. В. Васильковский, *Избранные работы польского периода*, изд. „Статут”, Москва 2016.

⁴ Por. Е. В. Васильковский, *Избранные работы польского периода*, изд. „Статут”, Москва 2016, s. 14.

⁵ Publikacja nowych danych archiwalnych zapowiadana na konferencji przez dr. W. Zubara powinna częściowo wypełnić te luki.

razie brak dowodów), że profesor rzeczywiście zmarł 29 maja 1942 roku w Warszawie. Mam nadzieję, że konferencja będzie inspiracją do kolejnych badań w tej kwestii.

Na zakończenie należy powiedzieć rzecz chyba najważniejszą. Jak pokazały kolejne panele konferencyjne: drugi – „Eugeniusz Włodzimierz Waśkowski jako procesualista” – i trzeci – „Eugeniusz Włodzimierz Waśkowski jako cywilista”, jego dorobek nie tylko zachowuje swoją aktualność, lecz także inspiruje kolejne pokolenia badaczy.

Na koniec chciałbym wyrazić szczególne podziękowanie współorganizatorowi konferencji – Wydziałowi Prawa Kazańskiego (Nadwołżańskiego) Uniwersytetu Federalnego, który był reprezentowany przez delegację z naszym wieloletnim przyjacielem profesorem Damirem Walejewem na czele, oraz wydawnictwu Statut, reprezentowanemu przez redaktora K. Samojłowa, za wydanie spuścizny profesora E. W. Waśkowskiego oraz wsparcie organizacyjne. Osobno chciałbym podziękować biorącym udział w konferencji przedstawicielom tych uczelni, z którymi był związany profesor E. W. Waśkowski: profesorowi V. Nekrosiusowi z Uniwersytetu Wileńskiego i dr. W. Zubarowi z Narodowego Uniwersytetu „Odeska Akademia Prawnicza” oraz moderatorom konferencji z Wydziału Prawa i Administracji Uniwersytetu Warszawskiego, bez których by się ona nie odbyła: profesorowi Janowi Błęszyńskiemu, profesorowi Karolowi Weitzowi, profesorowi Kamilowi Zaradkiewiczowi.

Ponadto w imieniu komitetu organizacyjnego składam serdeczne podziękowania wszystkim naukowcom, którzy złożyli do tej książki artykuły. Był to najlepszy sposób, żeby uczcić 150. rocznicę urodzin profesora E. W. Waśkowskiego.